

BÉKÉSI SÁNDOR (SZERK.)

Pius efficit ardor

A művészet értékelése Kálvin művében és a református kultúrában

Szerkesztette: Békési Sándor

ISBN 978 963 558 124 5

Kiadó: Kálvin Kiadó, Budapest, 2009

(246 oldal)

Évszázados vád, miszerint a keresztyénség kálvini tanításán tájékozódó közösségei, a reformátusok megvetik a művészetet, a művészetnek számukra nincs létjogosultsága a templomban. Ezt a félreértést akarja eloszlatni Békési Sándor, a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának rendszeres teológiai tanára azzal, hogy Kálvin örökségének művészi értékét fedi fel legújabb tanulmánykötetében. A „*Pius efficit ardor*” – „*A művészet értékelése Kálvin művében és a református kultúrában*” című tanulmánykötet, amely a Kálvin-évben kiadott tanulmánykötetek sorában a hetedik, igyekszik elhittetni velünk, hogy Kálvin és a reformátori munkásságát követő nemzedékek mind az alkalmazott művészetekben, mind zenében, mind prózában egy célt követtek: Istent lehet szépen is dicsérni.

A tanulmánykötet főcíme Kálvin egyetlen fennmaradt verséből vett idézet: „*Pius efficit ardor*”, magyarul leginkább úgy írható körül, hogy „Megteszi a kegyes szenvedély”, tudniillik azt, amit a természet megtagadott az embertől. A kegyelem révén ugyanis a Szentlélek olyan dolgokra indítja az alkotó embert,

amelyre egyébként természetétől fogva nem lenne képes, s nemcsak a szent helyeken készleten alkotásra, hanem az egyház falain kívül is. Kálvin rámutat arra, hogy a keresztyén ember, az egyház minden pozitív tette, gondolata, alkotása, jelenjen meg bár az egyházban vagy a történelem színpadán, az állami életben vagy a gondolkodásban, a kutatásban vagy a kultúrában, a Szentlélek ereje által jön létre. Minden kulturális eredményt, művészi alkotást, esztétikai gyöngyszemet Isten Lelkének kell tulajdonítani. A Lélek sokféleképpen munkálkodik Isten szépsége igazságának felmutatásában. Az ember Isten kegyelméből élhet a kultúra és a művészet, a tudomány ajándékaival, cselekedhet és alkothat nagyot és szépet, de mindezt Isten adja, és Lelke segítségével engedi megvalósulni és kiteljesedni.

Kiderül a kötetből, hogy Kálvin munkásságának alapvető igénye volt az esztétikai megközelítés. Teológiájának szerves részét képezte, hogy minden munkájában a lehető legszebben fejezze ki magát, egyértelműen Isten dicsőségére. Az egyik tanulmány rámutat arra, hogy Kálvin maga is írt verseket, és bár ezek közül csupán egyetlen latin nyelvű ver-

se, a kötetben is olvasható „Epinicion”, azaz „Győzelmi ének” maradt ránk, mégis költői tapasztalatait beleépítette értekező prózájába, kommentárjaiba és prédikációiba. Teológiai gondolkodásában és írásaiban a poétikus, a teoretikus és a praktikus tudományokat mesterien ötvözte a pedagógiai cél érdekében, de nyilvánvalóan a művészetek esztétikájának témája már eltörpült elmélyült istenismerete, illetve teológiai felismeréseinek lényege mellett.

A kilenc szerző munkáit tartalmazó kötet egy nagyobb szintézis helyett a jelenkori magyar kutatások részeredményeiből ad kis ízelítőt, s ezzel tiszteleg a nagy reformátor, Kálvin János előtt születésének 500. évfordulóján. A tanulmányok megpróbálják a művészetelmélet és művészettörténet kutatási területeinek néhány fontosabb ágát képviselni. A Károli Gáspár Egyetem Hittudományi Karán működő Szenci Molnár Albert Egyházművészeti Intézet

munkatársai – teológusok, egyházzene-szek, művészettörténészek, irodalmárok – bár újabb és újabb ismeretlen és különleges Kálvin-arcot villantanak fel írásaikon belül, egységesen hirdetik: nemcsak a reformáció épült rá a humanizmusra, de maga a kálvini örökség is igen fontos kultúrahordozó.

A könyv a múltba kalauzolja olvasóit – Kálvin latinsága, Kálvin igehirdetései, kommentárjai, tanításai nyelvi, stilisztikai jellemzőinek világába –, de nem céltalanul, mert mindezek mellett a jelenbe, illetve a jövőbe kíván mutatni; nem csupán betekintést adni az előttünk járó reformátor érték- és gondolat-

világába, hanem – amint azt a könyv előszavában is olvashatjuk –, a cél az, hogy megismerve Kálvin és a művészet eme sajátos viszonyát, erősödjünk abban a hitben, hogy nemcsak lehet, de kötelességünk Istent szavakban és írásban egyaránt, szépen dicsérni.

Iszlai Endre

